

Чомокеева К.У.
КГУ им. И. Арабаева
Бишкек, Кыргызстан
K. U. Chomokoeva
I. Arabaev KSU
Bishkek, Kyrgyzstan

АНГЛИС ТИЛ САБАГЫНДА УГУП ТҮШҮНҮҮНҮ ҮЙРӨНҮҮДӨ МАЛЫМАТТЫК ТЕХНОЛОГИЯНЫ КОЛДОНУУ

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ АУДИРОВАНИЮ НА ЗАНЯТИЯХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

INFORMATION TECHNOLOGIES IN TRAINING AUDIENCE IN ENGLISH LANGUAGES

Аннотация. Бул макала маалыматтык технологиянын негизинде чет тилин окуган студенттердин угуп түшүнүүнү үйрөнүү маселесине арналган. Окуу процессинин идентификациясы өзүнүн алдына студенттерди окуп жаткан материалга кызыктыруу жана окуу ишинин жүрүшүн активдештируу максатын алдына коет.

Негизги сөздөр: чет тил; маалымат каражаттары; угуп түшүнүү; аудиокитеп; видеосабак; маектешүү мотивациясы; коллективдик иш-чара.

Аннотация. Статья посвящена актуальной проблеме обучения аудированию студентов вузов иностранного языка на основе информационных технологий. Интенсификация учебного процесса ставит задачу поиска средств поддержания у учащихся интереса к изучаемому материалу и активизации их деятельности на протяжении всего занятия. Эффективным средством решения этой задачи являются учебные игры. Рассматриваются функции аудирования, виды заданий и упражнений, направленных на формирование умений аудирования.

Ключевые слова: иностранный язык; информационные технологии; аудирование; аудиокнига; видео-занятия; мотивация к общению; коллективная работа.

Annotation. The article is devoted to the urgent problem of teaching students of foreign languages from information technology to be audited. Intensification of the educational process raises the problem of finding ways to maintain the interest of students in the material studied and the activation of their activities throughout the class. Educational games are an effective means of solving this problem. The functions of listening, types of tasks and exercises aimed at forming listening skills are considered.

Key words: foreign language; Information Technology; listening; audiobook; video classes; motivation to communicate; teamwork.

Бүгүнкү күндө англис тилин билүү жашообуздун ажырагыс бөлүгү болуп калды. Англис тили эл аралык пикир алмашуу тили болуп саналат. Ошентсе да азыркы мамлекеттик билим берүү стандартынын авторлору жогорку окуу жайларда чет тилин үйрөтүүдөгү максатты башка түшүнүктө көрсөтүп жатышат. Башкача айтканда, коммуникативдүү компетентүүлүктү калыбына келтирүү.

Окуу процесси чет тилин практикалык жүздө сүйлөй билүүгө багыт алып, чет тилин угуу аркылуу түшүнүү маселесине чон маани берилип жатат.

Акыркы мезгилде методисттер көбүнчө көңүлдү угуп түшүнүү маселесине берип жатышат. Бул процесс боюнча теориялык изилдөө жүрүп жаткандыгына карабастан, бул ыкманы практикалык жактан колдонуу жогорку деңгээлде көрсөтө элек.

Угуп түшүнүү ыкмасы аз иштелип чыккандыгы жөнүндө баарына маалым. Мунун себеби, жакында гана угуп түшүнүүнү жөнөкөй өнөр деп ээ болууга саналгандыгы эсептелет. Ошондой эле оозеки баарлашуу үйрөнүүдө мугалим басымды сүйлөөгө берип, студенттерге

ушул өнөргө ээ болууга жардам берип, алар тилди кошумча даярдыксыз эле өздөштүрүп үйрөнүшөт деп эсептелинген. Бул ойдуң ишке ашпагандыгы теорияда да, практикада да тастыкталган.

Сүйлөө жана угуп түшүнүү бири бири менен тыгыз байланышта экендигине карабастан, оозеки баарлашууну түшүнүү, өнүктүрүү бир гана атайын иштелип чыккан ыкманы туура колдонууда болот.

Кээ бир изилдөөлөргө таянсак, чет тили жогорку деңгээлде билгендер да тилди алып жүрүүчүлөр менен пикир алыша келгенде кыйынчылыктарга дуушар болгондугу байкалды. Психологдордун айтуусу боюнча, оозеки баарлашууну кабыл алуу жана түшүнүү кыйын ишмердүүлүк болуп саналат.

Бул иш аракеттин теориялык негизин жаны маалымат технологиянын колдонулушу жана Р. Мильруд, Е. Полат, П. Сердюкова, Н. Елухиналардын бул негизинде ЖОЖдордо чет тил сабагында мугалимдердин ушул ыкмада өтүүсүндөгү иш аракет түзөт.

Угуп түшүнүү бул комплекстүү кептик, аң сезимдик ишмердүүлүк. Ал табигый жөндөмдүүлүккө таянат. Башкача айтканда, адамдардын жеке өсүүсүнө жана маалыматты угуп түшүнүүгө мүмкүнчүлүк берет, акыл эсте сакталып калат, кызыгуусуна же коюлган маселеге жараша тандап жана баалайт.

Аудиториянын материалдык негизи болуп аудиотекст эсептелет. Башка тексттер сыяктуу эле ал да өзүнүн курамына, тизмегине жана маанилик уюмга ээ. Жазуу текстинен айырмаланып интонациялык жактан жайгашылган. Коммуниканттардын кайтарым байланышы жана пикир алмашуунун багыты сүйлөө каражаттары тарабынан колдонот.

Жогорку окуу жайлар да көбүнчө аудиотексттин эки түрү колдонулат. Алар сүрөттөө тексти жана фабула тексти. Чет тилин үйрөнүүдө угуп түшүнүү тексттери мааниси жана тилдик курамы жагынан түшүнүктүү болуусу керек. Ошондой эле текст кыска жана монотематикалуу болуусу керек.

Азыркы дүйнө ар тараптан агып келген маалыматка ээ. Ал эми коом маалыматтык деп, атап келгендиги адамзат ишмердүүлүгүнүн баардык түрүнөн маалыматтардын токтоосуз келип турушуна байланыштуу.

Бүгүн мугалимдер үчүн маалыматтын бүгүнкү күндөгү ролун билүүлөрү зарыл. Көптөгөн ишмердүүлүктүн компьютерлеш иши бүгүнкү күндө коомго чет тилин билүү муктаждык деңгээлин, аны колдонуу шарттары, коммуникативдик тармактар, мисалдар, жазуу жана оозеки түрдө ортомчусуз пикир алмашууну көрсөттүүдө. Санариптик технологияны жогорку окуу жайда колдонуу бүгүнкү күндө негизги максат болуп, жаны муунду маалыматтык коомдогу жашоого даярдоо жана эффективдүүлүк үчүн билим алуунун сапатын жогорулатуу. Жалпы билим берүү ЖОЖдорду маалыматташтыруунун ажырагыс бир бөлүгү болуп саналат [1, 20].

ЖОЖдо билим берүүдө санариптик технология бир нече өзгөчөлүктөргө ээ:

студенттер тарабынан материал жакшы кабыл алынып, эсте калат;

- убакыт экономдуу колдонулат;

- билим алууну индивидуалдаштыруу;

- терендикти аныктоо жана ырааттуулукту колдонуу темпи;

- окууну аныктоо жана түрткүнүн деңгээлин аныктоо [2, 35].

Бардык саналып кеткен жетишкендиктер тилдик билим берүүдө негизги маселени чечүүгө жардам берет. Ал окуучуларда тилдик компетенттүүлүктү калыптандырат.

Англис тилдүү мамлекеттердин жашоосу менен таанышуу процессинин негизги бөлүгү текст жана сүрөт аркылуу ишке ашат. Окуучуларга англис тилдүү мамлекеттердин жашоосу, салт-санаасы, маданияты жөнүндө түшүнүк берүү өтө маанилүү. Окуу процессинде видеофильмдер жардам берет. Аларды колдонуу окуучулардын кептик жана жекелик ишине түрткү берет. Ошондой эле видеофильмдердин дагы бир өзгөчөлүгү – окуучуларга эмоционалдык жактан таасир этет, эске тутуу жана көңүл бурууларын өнүктүрөт. Көрүп отурганда аудиторияда жамааттык таанып билүүлүк жагдай же иш-чара байкалат. Аябай жалкоо студенттер да көңүл бөлөт [3, 31].

Видео сабак билим алуу каражат катары төрт этапка бөлүнөт:

- даярдануу;
- видеофильмди кабыл алуу;
- негизги манызын түшүнүүнү контролдоо;
- тилдик тажрыйбаны өнүктүрүү жана оозеки баарлашууну билүү.

Баардык тапшырмаларды туура аткаруу үчүн студенттер фильмдин жалпы маңызын кармап калуу эмес, деталдарды эстеп калуусу керек да, акырында окуяларга баа берип, видеофильмдеги лексиканы колдонуу менен башкы каармандарды сүрөттөп берүүсү керек.

Аудиокитептердин окуудагы окуп жана окуп түшүнүүдө маанисин бүгүнкү күндөгү англис тилиндеги көптөгөн чет элдик кадыр-баркка ээ Oxford University Press, Penguin, Cambridge University Press, Express Publishing, Longman аттуу басмаканалардын аудиокитептерди активдүү чыгарып жаткандары тастыктайт [4, 52-55].

Бул аудиокитептер кооз сүрөттөр менен коштолот. Аларды окууда ыңгайлуу жана сөзсүз музыкалык коштоолорго ээ. Ошондой эле чыгармалар да колдонулат. Текст үн системасына негизделген [5, 38-41].

Биздин мамлекетте да мындай аудиокитептердин жардамы менен мугалимдер окутууну жана угуп түшүнүүнү англис тилинде үйрөтө башташты. Бул үчүн адабий чыгармалар да колдонулат. Ошондой эле төмөнкү аудиокитептердин колдонулушу көнүгүүлөрдүн, текшерүү иштердин жана тексттердин колдонулушу менен бекемделет.

Белгилеп кете турчу нерсе, тапшырма жана көнүгүүлөр көркөм тексттерде түгөнгүс. Текст менен иштөөнүн ар түрдүүлүгү адабиятта жана жалпы аудиокитептерде чексиз. Адабий тексттерди кабыл алууну бир гана адабият сабагынан эмес, чет тили сабактарынан да жаттоо керек. Жогорку окуу жайларында бул пландаштыруу жана системалык түрдө кетиши керек [6].

Текстти кабыл алууну үйрөтүү – бул активдүү, көңүл буруучу, ойлонуучу окуурманды жана угуучуну даярдоо.

Интернетти колдонуу максаты – баарлашуу компетенттүүлүктү калыптандыруу, окуучуларды кызыктыруу, алардын билимин жана тажрыйбасын өнүктүрүү. Окуучулар ЖОЖдон сырткары реалдуу байланышка даяр болуулары абзел. Мисалы: кат жазышууда, окуган тилинде сүйлөгөн мамлекетке барууда же башка мамлекеттен келген достору менен пикир алмашууда [7, 27].

Коммуникативдик интернет аркылуу тилдик билим алуу жогорку окуу жайларындагы студенттерине интернет менен иштөө ыкмасын үйрөнүүдө жана реалдуу пикир алмашууда жардам берет. Тилдик каражат жетишпей калган абалда кубаттуулукту өнүктүрүү керек [8, 14-22].

Интернет маалыматтык система катары өзүнүн колдонуучуларына маалыматтарды жана ресурстарды ар түрдүү колдонууну сунуш кылат. Чет тилинде ар маданияттар жөнүндө пикир алмашууга болгон кызыгууга биринчи кезекте кийинки 4 интернет кызматын сунуш кылат: www, E-MAIL (электрондук почта), Foren же UseNet (телеконференция), Chatragm S же IRC (реалдуу учурда сүйлөшүү) [9, 28-33].

Ошондон улам маселенин теориялык жана практикалык изилдөөнүн негизинде бул изилдөөнүн гипотезасы далилденди десе болот. Санариптик технологияны угуп түшүнүүнү үйрөнүү процессинде колдонуу, жогорку окуу жайындагы студенттери үчүн кептик ишмердүүлүктө чыныгы максаттуу.

Санариптик технологияны окуу процессинде колдонуу көбүнчө окуучуларды кийинкилер менен камсыз кылат:

- тажрыйбанын программалык деңгээлине жетүү жана угуп түшүнүүнү билүү .
- тышкы жана ички билим берүүнүн жөнүн көрсөтүү, өнүктүрүү жана калыптандыруу.

Мындан сырткары жаңы маалыматтык технологияны окууда колдонуу салттык технологияны четке какпайт. Ага карабастан, жаңы маалыматтык технология, ар кандай маалыматтык булактарга жетүү негизги каражат болуп эсептелет. Ал азыркы берүү процессиндеги негизги аспект болуп саналат.

Адабияттар:

1. Барменкова О.И. Видеозанятия в системе обучения иностранной речи // Иностранные языки в школе. 2007. №3.
2. Богданова Д.А. Телекоммуникации в школе // Информатика и образование. 2007. №2.
3. Верисокин Ю.И. Видеофильм как средство мотивации школьников при обучении иностранному языку // ИЯШ. 2014. №5.
4. Владимирова Н.М. Интернет на уроках иностранного языка // ИЯШ. 2002. №2.
5. Гез Н.И. О факторах, определяющих успешность аудирования иностранной речи // ИЯШ. 1999. №5.
6. Елухина Н.В. Основные трудности аудирования и пути их преодоления // ИЯШ. 1995. №2.
7. Полат Е.С. Интернет на уроках иностранного языка // ИЯШ. 2001. №2,3.
8. Сергеева А.М. Новые информационные технологии // Информатика и образование. 2001. №1.
9. Ястребцева Е.Н. Особенности образовательного Интернета // Педагогика. 2000. №9.

Рецензент : *канд. филол. наук, и.о. проф. Абдраева А.Т.*